

KOŠICKÝ VYSOKOLETÚŇ (KV) nem.: KASCHAUER HOCHFLIEGER

Košický vysokoletúň je spojený so svojím šľachtiteľom Ladislavom Frenákom. Bol presídlencom z Podkarpatskej Rusi do Košíc. Z pôvodnej domoviny si doniesol vlastné holuby, ktorým hovoril jednoducho – modráky. To sa v Košiciach ujalo. Mali výborné letové vlastnosti a chceli ich vlastniť aj iní chovatelia. Vychýrený chov mal jeho priateľ Július Pešák. Krátko po oslobodení roku 1945 začal L. Frenák dovážať z Maďarska budapeštianske biele letúne.

Keďže jeho chov sa uberal odlišným smerom, ako vtedy známe chovy v Košiciach, rozhodol sa v roku 1967 vytvoriť slovenské plemeno vysokoletúňov. Dal mu pracovný názov košický letúň a pod týmto názvom bol napokon po desiatich rokoch šľachtenia aj uznaný. Na vyšľachtenie použil z domoviny donesené modré letúne, ktoré krížil s budapeštianskym sivkom, budapeštianskym bocianikom a ploješťským čungom. Neskôr vkrižil segedínske letúne na fixovanie farieb a poštové holuby na zlepšenie orientácie. Krížence s poštovým holubom vyradil, lebo sa nemohol zbaviť červených očí a nevydržali vo veľkej výške. Taktiež boli problémy s nasadením zobáka, ktorý sa po budapeštianskych plemenách dedil v priamej línii zobáka s čelom, a touto cestou už išlo šľachtenie slovenského letúňa. Ladislav Frenák mal však inú predstavu, zrejme prevzatú z vtedajšej módnosti hranatých hláv budapeštianskych, viedenských, pražských a sporadicky chovaných bratislavských krátkozobých letúňov. Tento tvar hlavy chcel udržať vo svojich predstavách s dlhším zobákom a ako výkonné plemeno. Navyše chcel upevniť s temenom vodorovné nasadenie zobáka. Zvažoval použiť výkonné viedenské vysokoletúne, ale tie vtedy nezohnal. Zostal mu výber podľa vlastnej predstavy. Potomkov svojich pôvodných modrých holubov najprv krížil s čiernymi segedínskymi letúňmi a výberom dospel k čiernemu rázu. Len čo sa selekciou

zbavil zaobleného záhlavia, dedeného po segedínskych letúňoch a získal pri čiernom ráze hlavy podľa štandardu, pustil sa práve cez čierny ráz do červeného a žltého rázu. Let udržoval prikrížením vtedy vynikajúcich ploještských čungov, získaných čas od času z Rumunska. Po nich boli dlhšie postavy, čo prvý štandard košického vysokoletúňa správne podchytil. Celý proces šľachtenia dotiahol po desiatich rokoch úsilia do úspešného konca. Iste by to trvalo oveľa dlhšie, ale L. Frenák si vzhľadom na svoje možnosti mohol dovoliť držať veľa chovných párov. V roku 1977 v Žiline popri plemenných chovoch dodal aj kolekciu na uznanie plemena (3 holubov a 5 holúbic). Komisiu vtedy tvorili prof. RNDr. Oskár Ferienc, DrSc., Richard Babčan, Miroslav Nosál, MVDr. Pavol Krajčí a MUDr. Marián Vedrödy a košického letúňa uznali.

Klub chovateľov letúňov sa výrazne pričínal o prvotné rozšírenie plemena. Pochopiteľne, medzi prvých chovateľov nového plemena patrili priatelia Ladislava Frenáka. Bol to predovšetkým Milan Kepšta z Košíc a Pavol Schutz z Prešova. Neskôr sa pridal Rudolf Pavlík z Prešova. Spomenutí chovatelia hlavne letovou aktivitou propagovali plemeno výrazne do roku 1982. Od nich sa dostávali košické letúne k ďalším chovateľom. Niektorí už, žiaľ, nežijú, iní ich chovajú doteraz. Sú to Jozef Hrabal z Dolného Kubína, ktorý zdokonaľuje čierne a modré bezpásavé, Ing. Štefan Šušlík z Nitry, ktorý výrazne skvalitnil jarabý ráz, Ladislav Hropko z Kendíc, Pavol Plánočka zo Zvolena, Peter Dudžák z Nálepky, ktorý vylepšil frkané, Albert Dzurický zo Sene, Libor Beták z Veľkého Krtíša, Jozef Hýroš z Košíc, Viliam Siegl zo Zlatých Moraviec, ktorý má zásluhy na rozšírení žltých, Ján Krajčovič z Ludaníc, Milan Hanko z Košíc, František Hrušovský zo Spišskej Novej Vsi, ktorý choval biele, Bc. Vladimír Kubík z Vrútok, Peter Kubík z Bratislavy, ktorý „fahá“ červený ráz. V poslednom období má výborný chov jarabých Peter Úradník zo Zubrohľavy, červeno a žltobarabých Dušan Dobák z Partizánskej Ľupče. Rozšírili sa aj k českým chovateľom. Držal ich Josef Veselý z Úpice, Svetozár Polerecký z Vodňan. V ich propagovaní výrazne pomáha Ing. Peter Jabůrek z Hostivíc, Karel Bárta z Bystřice u Benešova a Miroslav Říemek z Prahy-Chodova. Veľkou škodou je roztratenie vzácnej genetickej základne chovu L. Frenáka po jeho smrti.

Okolo roku 1984 a neskôr sa u košických letúňov hojne vyskytovali tzv. pracovné holuby, ktoré mali dlhšie postavy, ale práve tie vynikajúco lietali. Štandard však v rozpore s touto vlastnosťou vyžadoval krátkeho holúbka. Klub chovateľov letúňov okrem toho riešil, ako zlepšiť veľký nedostatok – nasadenie zobáka. Stále bolo veľa holubov s priamou líniou zobáka a čela namiesto vodorovného

nasadenia zobáka a želaného výrazného lomu jeho s čelom. Pristúpilo sa k zušľachťovaciemu kríženiu s plemenom viedenský vysokoletúň. Dbalo sa, aby prikrížené holuby pochádzali z letovo vedeného chovu. Kríženie sa napokon ukázalo exteriérovým prínosom, i keď vedenie klubu v tom čase muselo čeliť kritike za zhoršenie letových vlastností.

Dnes už košické vysokoletúne nesú pečať šľachtienia súčasnými chovateľmi. Je to malý, štíhly holub. Prvý štandard udával mierne pretiahnutý tvar tela. Neskôr sa toto slovné spojenie vytratilo, a zrejme nesprávne, lebo sa potvrdzuje, že dlhšie holuby sú výkonnejšie. Má výbornú orientáciu, lieta rýchlo v krdli. Letový štandard požaduje 5 hodín letu, z toho jednu hodinu vo veľkej a nedohľadnej výške. Súčasný obvyklý výkon je 3 hodiny letu. Vždy však má byť dosiahnutá veľká a nedohľadná výška, čo je šľachtiteľský cieľ. Vyskytuje sa vo farebných rázoch: jednofarebné biele, červené, žlté, čierne, fíkané a straky červené, žlté, čierne, modrojarabé a najnovšie aj modré bezpásavé, na ktorých má najväčšiu zásluhu Jozef Hrabal z Dolného Kubína. Nepripustná je modrá čiernopásavá.

Posun smerom k zahraničiu zaznamenal košický letúň v roku 1998, kedy bol zaradený do európskeho zoznamu a od roku 2007 je vedený ako vysokoletúň a v dobre vedených chovoch aj vlastnosti vysokoletúňa má. Ale ako každý fyzický výkon, aj let holubov závisí od kvality kŕmenia, tréningu, zdravia. Hoci chovatelia holuby kŕmia kvalitne, pravidelný tréning nedodržiavajú, aby ich nestratili. Preto sú čoraz častejšie exteriérovo kvalitné holuby držané zavreté vo voliére. Uplatňuje sa len tzv. preverovací výkon, kedy lety okolo troch hodín v jedinej sezóne už postačujú chovateľom na zaradenie holubov do chovu. To posúva košického vysokoletúňa k výstavným holubom, čo asi nebolo zámerom šľachtiteľa.

Obrúčkuje sa obrúčkou veľkosti 7 mm.